

Zalm Heeft zijn Norm om Zeep Gebracht; Kabinet Wentelt zijn Tekortfixatie af op Sociale Partners

Frank Heemskerk en Bas Jacobs

De fixatie van VVD-leider Zalm en minister Hoogervorst van Financiën op een begrotingstekort van een procent is in velerlei opzicht onzinnig economisch beleid, vinden Frank Heemskerk en Bas Jacobs.

CDA en de VVD maken het Strategisch Akkoord inzet van de verkiezingen. Maar economisch en financieel speelt het kabinet Balkenende paniekvoetbal met zijn fixatie op het financieringstekort en, historisch gezien, ongekend forse bezuinigingen. Samen met Balkenende heeft Zalm zijn norm om zeep geholpen. Volgens die norm gold dat in tijden van voor- en tegenspoed de uitgaven met reële ontwikkeling van de economie meebewegen. En dat belasting mee- en tegenvallers (gedeeltelijk) in het tekort lopen. Als het goed gaat, heb je een financieringsoverschot, als het slecht gaat een financieringstekort. De fixatie van Zalm en Hoogervorst op een begrotingsoverschot van een procent is in allerlei opzichten onzinnig economisch beleid.

De fixatie op een financieringsoverschot ('Balkenende' norm) is procyclisch: het kabinet stookt de recessie op. Bezuinigen, hogere premies en belastingen leiden op korte termijn alleen maar tot meer werkloosheid. Dit beleid is ook slecht voor de inkomensverhoudingen. In een recessie wordt de prijs vaak als eerste betaald door de 'flex-werkers' met tijdelijke contracten. Die worden door het kabinetsbeleid werkloos. Ook de werknemers met Melkert-banen kunnen fluiten naar perspectieven op de arbeidsmarkt als het kabinet op de economische rem trapt.

Verder wentelt het kabinet de negatieve economische consequenties van haar tekortfixatie af op de sociale partners. Met VVD en CDA aan het roer is de overheid met huid en haar overgeleverd aan de sociale partners die de economische schade met loonmatiging moeten beperken. Dit verzielt de maatschappelijke verhoudingen en biedt geen perspectief op oplossingen van de WAO.

Ook leidt fixatie op financieringstekort tot bestuurlijke onrust. De tijden van het eerste kabinet-Lubbers zullen herleven. Tegenvallers leiden dan steeds tot bestuurlijke chaos, verhit begrotingsoverleg en tussenbalansen.

Hoe moet een solide begrotingsbeleid er dan wel uit zien? Een nieuw kabinet handhaaft de scheiding tussen uitgaven en inkomsten. De zogenaamde belastinguitgaven, de aftrekposten, vallen voortaan ook onder de overheidsuitgaven, met een uitgavenplafond. De economische groei wordt voorzichtig ingeschat. Er worden afspraken gemaakt over de verdeling van uitgaven en inkomsten. Vallen de inkomsten (belastingopbrengsten) of de uitgaven mee, dan wordt de overheidsschuld extra afgelost. Vallen de inkomsten of de uitgaven tegen (zoals nu), dan kan het tekort en de schuld en beetje extra oplopen, waardoor de economie niet een extra tik krijgt als de economische groei toch al vertraagt.

In tegenstelling tot de Zalmnorm moeten conjuncturele meevallers niet leiden tot hogere uitgaven of lagere belastingen, want dat is procyclisch. Dit is bovendien in lijn

met de aanbevelingen van de Europese Commissie om het groei- en stabiliteitspact economisch verstandiger te maken.

Alleen als de meevallers een duurzaam karakter hebben en er structureel een financieringsoverschot is, moet politiek worden afgewogen of de belastingen worden verlaagd, of de uitgaven verhoogd. In het vorige kabinet gingen inkomstenmeevallers voor 50 procent naar belastingverlaging, tijdelijke uitgavenmeevallers naar een uitgavenverhoging.

De politiek moet de omvang van de collectieve sector bepalen. Hierover mag geen boekhoudkundige regel beslissen. Een dergelijk begrotingsbeleid is niet procyclisch, de bestuurlijke rust wordt hersteld en de procyclische gevolgen van het kabinetsbeleid worden niet afgewenteld op sociale partners.

Tot slot de staatsschuld en de vergrijzing. Het argument van de vergrijzing speelt een centrale rol in de CDA/VVD-retoriek. Vanwege de vergrijzing, moet er bezuinigd worden om de staatsschuld af te lossen en de rekening niet te presenteren aan toekomstige generaties. Maar schuldreductie is alleen nodig als het beleid ongewijzigd blijft. Beter is toekomstige vergrijzingslasten te verlagen, in plaats van te bezuinigen.

Meer ouderen moeten aan de slag, nu werkt maar eenderde van alle werknemers ouder dan 55 jaar. We worden steeds ouder. Verhoging van de pensioenleeftijd ligt in de rede. Ook beperking van de VUT en fundamentele ingrepen in de WAO zijn nodig.

De vergrijzing is bovendien niet alleen een kwestie van grotere solidariteit tussen, maar van grotere solidariteit binnen generaties. Rijkere ouderen zouden moeten meebetalen aan de kosten van de vergrijzing. Bijvoorbeeld door (verdere) fiscalisering van de AOW en vermindering van de fiscale subsidies op de pensioenbesparingen. Ook moeten ouderen bij migratie naar landen met een fiscaal vriendelijk klimaat belasting betalen als ze vertrekken, omdat ze geprofiteerd hebben van belastingvrije pensioenopbouw.

De economie draait niet in de soep, omdat deze maatregelen pas op termijn hun volledige effect sorteren. Bovendien zijn deze maatregelen voldoende om de solidariteit tussen de generaties te bewaren en de overheidsfinanciën solide te houden.

Een trendmatig begrotingsbeleid gekoppeld aan ingrepen om de last van de vergrijzing te beperken, maakt de budgettaire anorexia van de VVD en het CDA overbodig.

Frank Heemskerk is econoom en werkzaam bij ABN AMRO en kandidaat Tweede Kamerlid voor de PvdA. Bas Jacobs is econoom en verbonden aan de UvA.

De Volkskrant – 14 december, 2002 – Forum p.7